

Werkgroepen

Echte vliegen (Muscidae)

Op dit moment heeft de coördinator van de werkgroep een database met eigen gegevens van ongeveer 25.000 exemplaren. Daarbij komen wat data van gecontroleerde beesten van anderen en de opname van een beperkt deel van de collectie in Amsterdam. De eerste verspreidingspatronen zijn in deze data al te zien.

In de Naamlijst van de Nederlandse Diptera (Beuk 2002) staan 184 soorten musciden voor Nederland; de laatste jaren zijn daar uit de collectie van de coördinator nog zeker 15 soorten aan toe te voegen, waarover binnenkort gepubliceerd zal worden.

Het plan is de komende jaren een tabel te schrijven waar alle gevonden en te verwachten soorten in Nederland mee op naam kunnen worden gebracht. De uitstekende tabel van Gregor et al. (2002) zal daarvoor de basis zijn. Deze is met name goed bruikbaar voor het bepalen van de genera. Dit zal worden aangevuld worden met de tabellen van D'Assis Fonseca (1968) en Hennig (1964), waarbij het aantal kenmerken per couplet zeker zal toenemen. Het is de bedoeling van deze tabel om een grotere groep mensen te interesseren voor deze vliegenfamilie. De tabel zal in delen (één of meerdere genera) beschikbaar zijn voor geïnteresseerden. Deze kan op verzoek worden toegestuurd. Hiervoor kunt u een mailtje sturen naar h.j.prijs@hccnet.nl. Het voordeel zal zijn dat door het gebruik van de voorlopige tabellen deze bij fouten of onduidelijkheden snel kunnen worden bijgesteld.

Bij het werken aan de tabel zal ook aandacht besteed worden aan de veranderingen in de soortnamen, die bij deze familie soms zeer verwarrend kunnen zijn. Verder wordt ook de gegevens over ecologie/biologie verzameld uit genoemde werken, en dan zeker aangevuld met de gegevens over de biologie van de larven uit het boek van Skidmore (1985).

- Beuk, P. 2002. Checklist of the Diptera of the Netherlands. – KNNV Uitgeverij, Utrecht (Muscidae op p. 324-333).
 Gregor, F., R. Rozkošný, M. Barták & J. Vanhara 2002. The Muscidae (Diptera) of Central Europe. – Folia Fac. Sci. Nat. Univ. Masaryk. Brun., Biol. 107: 1-280
 d'Assis Fonseca, E.C.M. 1968. Muscidae. – Handbooks for the identification of British Insects 10 (4b): 1-119.
 Hennig, W. 1955-1964. 63b. Muscidae. – In: Die Fliegen der palaarktischen Region, Band VII (Lindner, ed.): 1-1110.
 Skidmore, P. 1985. The biology of the Muscidae of the world. – Kluwer, Dordrecht. 550 p.

Joop Prijs

Boktorren (Cerambycidae)

Dit voorjaar is de verspreidingsatlas van de Nederlandse boktorren (Teunissen 2009) verschenen. Van 87 als inheems beschouwde soorten worden verspreidingskaarten en diagrammen van de fenologie gegeven. Daarnaast staat in de begeleidende tekst informatie over levenswijze, habitat, status en de beste manieren om de soort te vinden. Van een aantal boktorren was al bekend dat ze sterk achteruit zijn gegaan en de atlas laat zien dat een

aantal soorten bijna geheel uit Nederland is verdwenen. De verspreidingskaarten laten echter ook zien dat een aantal soorten zich uitbreidt, onder meer door verbeterd bosbeheer. Daarnaast is het waarschijnlijk dat enkele zuidelijke soorten gaan profiteren van de warmere zomers. Door de atlas en de entomologische tabel over boktorren (Zeegers & Heijerman 2008) zal het

aantal waarnemingen komende jaren vermoedelijk toenemen. Tijdens en direct na het verschijnen van de atlas is onze fauna al verrijkt met nog drie soorten, welke in een vervolgpublishatie worden opgenomen. De werkgroep boktorren zal proberen al deze waarnemingen zoveel mogelijk te verzamelen en jaarlijks een overzicht te maken van de nieuwe ontwikkelingen. Waarnemingen graag naar eis@naturalis.nl of naar dre.teunissen@zonnet.nl.

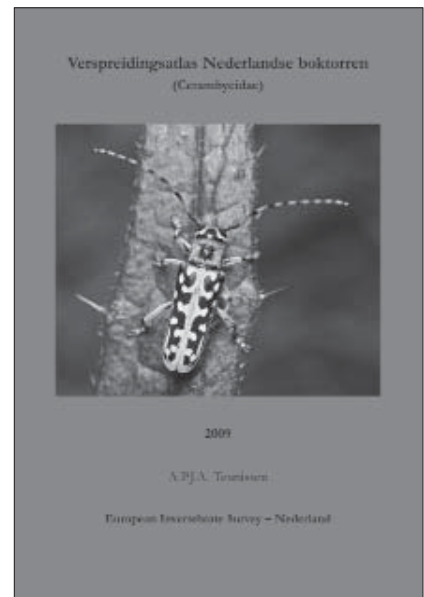
Van zeldzame of lastig te herkennen soorten of van algemene soorten op bijzondere locaties moet bewijsmateriaal worden verzameld of een beschrijving worden gemaakt. Ondersteuning van de waarneming door een goede foto wordt op prijs gesteld. Nagenoeg alle Nederlandse collecties zijn nu opgenomen. Uitzondering is de collectie van Naturalis, Leiden waar een deel van de collectie niet is opgenomen vanwege een reorganisatie van de gehele boktorrencollectie op het moment dat er aan de atlas werd gewerkt. Hopelijk kan deze collectie komende jaren worden opgenomen.

Dré Teunissen

Zweefvliegen (Syrphidae)

Het zweefvliegenboek is klaar en verkrijgbaar! Na een project van 11 jaar werd op 27 maart eindelijk *De Nederlandse zweefvliegen* gepresenteerd als deel 8 in de boekenserie Nederlandse Fauna. Meer over de feestelijke presentatie vindt u elders in deze nieuwsbrief.

De auteurs hopen dat er veel gebruik zal worden gemaakt van de in het boek gebundelde informatie. De beschikbare ecologische en faunistische kennis kan op allerlei manieren benut worden door beleidsmakers en natuurbeheerders. Ten opzichte van andere diergroepen die een rol spelen in natuurbeleid- en beheer zijn zweefvliegen een waardevolle aanvulling. Het zijn belangrijke bestuivers en in het bijzonder in bossen en vennen zijn zweefvliegen bij uitstek geschikt als indicatoren voor kwaliteit

en diversiteit. Het databestand met meer dan 400.000 gegevens biedt bovendien volop mogelijkheden voor gebruik in ruimtelijke studies.

De voltooiing van het boek is geen reden om nu maar te stoppen met het bestuderen van de Nederlandse zweefvliegen. De ontwikkelingen gaan in rap tempo door. Na de

presentatie van het boek maakte de sinds 1978 als verdwenen beschouwde *Chalcosyrphus valgus* een rentree in onze fauna. Genusgenoot *C. piger* breidt zich nog altijd uit: sinds de herontdekking in 2000 is de soort inmiddels op een twintigtal plekken gevonden. Dergelijke ontwikkelingen zijn, mede dankzij websites als Waarneming.nl, steeds beter op de voet te volgen. Er zijn meer mensen actief met zweefvliegen dan ooit, dus er staan ons ongetwijfeld nog veel verrassingen te wachten.

Tot slot heeft een stevige Nederlandse delegatie het 5e internationale zweefvliegen symposium in Novi Sad (Servië) bezocht (18-22 juni). Hier is het boek *De Nederlandse Zweefvliegen* aan een internationaal publiek gepresenteerd en werd onder meer gepraat over het ontsluiten van zweefvlieggegevens via GBIF.

Wouter van Steenis, Aat Barendregt & Menno Reemer

Vlokreeften (Amphipoda)

Gedurende de jaren 1980 heeft de afdeling Crustacea van het Zoologisch Museum Amsterdam met enige regelmaat de verspreiding van inheemse en invasieve amphipoden in geheel Nederland gevolgd. Onder andere door de opening van het Main-Donaukanaal is het aantal invasieve kreeftachtigen de laatste jaren sterk toegenomen, waarbij opvallend is dat de amphipoden de meerderheid vormen, mogelijk het gevolg van de opportunistische levenswijze van deze organismen. De meest in het oog springende vertegenwoordiger van deze groep is *Dikerogammarus villosus*, een agressieve Ponto-Kaspische vlokreeft, die in ieder geval één inheemse amphipode heeft verdreven (*Gammarus duebeni*) en waarschijnlijk eveneens verantwoordelijk is voor het verdwijnen van *Cottus* sp. uit het Markermeer/IJsselmeercomplex door ei-predatie. Het gedrag en verspreiding van deze soort is in grote delen van Europa nauwlettend gevolgd en er is hierover veel gepubliceerd. In landen als Polen en Duitsland is de invasie van *D. villosus* in sommige gevallen voorafgegaan en gevolgd door andere Ponto-Kaspische soorten en verwacht mag worden dat deze soorten binnen afzienbare tijd de weg naar onze binnenwateren zullen weten te vinden. Naast de reeds aanwezige invasieve soorten, t.w. *Dikerogammarus villosus*, *Echinogammarus ischnus*,

Echinogammarus trichiatus, *Chelicorophium curvispinum*, *Chelicorophium robustum*, *Crangonyx pseudogracilis*, *Gammarus tigrinus* kunnen we binnenkort de soorten *Dikerogammarus haemobaphes*, *Dikerogammarus bispinosus*, *Pontogammarus robustoides*, *Obesogammarus obesus* en mogelijk de Amerikaanse soort *Hyaella azteca* verwachten. Niet al deze soorten zullen een even grote, negatieve, invloed hebben op de inheemse fauna, maar er zullen zeker een aantal zijn waarbij dit wel het geval is. Binnenkort zal 'Monnickendam aan de Donau' min of meer een feit zijn.

Om in kaart te brengen of en waar verdreven inheemse soorten refugium weten te vinden wordt in 2010 een grote inventarisatie gehouden van de Nederlandse binnenwater. De gegevens zullen worden gecombineerd met historische data. Daarnaast zal een voor Nederland aangepaste determinatiesleutel voor aquatische en semi-terrestrische amphipoden worden ontwikkeld, waarbij ook de hypogeïsche fauna wordt meegenomen. Dit alles zal worden gecoördineerd door de nieuw op te richten EIS-werkgroep Amphipoda. Wie belangstelling heeft voor deelname aan deze werkgroep kan contact met mij opnemen op onderstaand adres.

Dirk Platvoet

Spinnendoders (Pompilidae)

Het aangepaste EIS-bestand van de spinnendodercollectie van het ZMA in Amsterdam is klaar. Binnenkort zullen de mutaties daadwerkelijk in het EIS-bestand worden opgenomen.

Eind 2008 verscheen bij de Jeugdbonduitgeverij 'De spinnendoders van Nederland'. Het is een geactualiseerde versie van de tabel, die in 2005 in de NFM 22 verscheen. Ik ben EIS dankbaar dat ze de digitale versie van de tabel zonder mitsen en maren ter beschikking stelde aan de Jeugdbonduitgeverij. Leonie Tijsma zorgde voor een vlekkeloos traject van NFM versie tot het verschijnen van de tabel en Jasper Schilling verzorgde op een uitstekende wijze de lay-out. We kunnen stellen dat de Nederlands spinnendoders zo toegankelijk zijn gemaakt voor alle leeftijden.

De Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie en Arabel, de Belgische vereniging voor spinnenkundigen, gaven hun eerste gezamenlijke bijeenkomst op 25 april te Brussel de vorm van een 'Symposium over de interactie tussen spinnen-spinachtigen en insecten'. Van de vijf lezingen werden er drie verzorgd door Nederlanders. Peter Koomen sprak over 'Mierimiterende springspinnen van Borneo', Peter van Helsdingen besprak 'Prooi-specificiteit bij Pompilidae (Hymenoptera)' en ondergetekende hield een lezing over "Broedzorggedrag, inclusief de spinnenjacht, van de spinnendoders". Het bleek dat ook in België belangstelling bestaat voor spinnendoders en dat de NFM tabel tot in Bretagne wordt gebruikt.

Hans Nieuwenhuijsen

Blad-, Halm- en Houtwespen (Symphyta)

De laatste lijst van Nederlandse bladwespen is meer dan 30 jaar oud (Van Ooststroom 1976) en dringend aan een revisie toe. Dat

geldt overigens ook voor het overzicht van Nederlandse soorten in de Fauna Europaea en in de Europese lijst door Taeger et al. (2006), die beide talrijke onvolkomenheden bevatten. Daarom wordt op dit moment gewerkt aan een geactualiseerd en geannoteerd overzicht van de Nederlandse bladwespen. Het manuscript daarvan zal omstreeks december 2009 gereed zijn. De nieuwe lijst telt ca. 500 soorten. In de lijst wordt o.a. een (zo volledig mogelijk) overzicht opgenomen van de literatuur over inlandse bladwespen die sinds 1843 is verschenen (bijna 600 titels, ruim 4000 referenties). Het jaar 1843 is als begin gekozen omdat in dat jaar het eerste 'serieuze' artikel over inlandse bladwespen verscheen van de hand van S. Snellen van Vollenhoven.

In 2002-2003 verscheen in de Hymenoptera-nieuwsbrief Bzzz een Nederlandstalige proeftabel voor de inlandse families en genera van bladwespen (zie www.nev.nl/hymenoptera/literatuur.html). Op dit moment wordt gewerkt aan een revisie van deze tabel en aan het opnemen van alle soorten. Daarbij wordt uitgegaan van alle soorten bladwespen die in de Benelux zijn aangetoond, aangevuld met potentieel inlandse soorten. De werklst voor deze tabel telt ongeveer 600 soorten. Vanwege de omvang zal de tabel in twee delen verschijnen met elk ca. 300 soorten. Het manuscript van deel 1 is naar verwachting in de loop van 2010 gereed. Het zal alle 'kleine' families bevatten en enkele subfamilies van de grote familie Tenthredinidae. Voor deel 2 – met de overige Tenthredinidae, waaronder als grootste groep de taxonomisch zeer complexe Nematinae – bestaat nog geen concrete planning.

Zodra deel 1 van de tabel is verschenen kan een begin worden gemaakt met het systematisch opnemen van alle Nederlandse collecties in het EIS-bestand en het gericht opvullen van grote hiaten in de kennis over de verspreiding. Een initiatief van een groepje enthousiaste entomologen in Zeeland, ter voorbereiding op een deel over bladwespen in de 'Fauna Zeelandica', laat zien dat in relatief korte tijd veel gegevens kunnen worden verzameld.

Mol, A.W.M. 2002-2003. Overzicht van families en genera van de Nederlandse Bladwespen (Hymenoptera: Symphyta). I-III. – Bzzz. Nieuwsbrief Sectie Hymenoptera Nederlandse Entomologische Vereniging 15: 9-26; 16: 45-60; 18: 31-43.

Ooststroom, S.J. van 1976. De Nederlandse Symphyta (Halm-, Hout- en Bladwespen). Naamlijst. – Wetenschappelijke Mededelingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging 114: 1-24.

Snellen van Vollenhoven, S.C. 1843. Over de larve van de *Cimbex lucorum*. – Tijdschrift voor Natuurlijke Geschiedenis en Physiologie 10: 97-102.

Taeger, A., S.M. Blank & A.D. Lison 2006. European sawflies

(Hymenoptera: Symphyta) – A species checklist for the countries. – In: Blank et al. (eds), Recent Sawfly Research Synthesis and Prospects. Goecke & Evers, Keltern. p. 399-504.

Ad Mol

Spinnen (Araneae)

Op 15 juni verscheen aflevering 26 van de nieuwsbrief SPINED. Boudewijn Heuts en Tibor Brunt en hebben alweer een interessante bijdrage over araneofagie bij spinnen waarbij soorten met een verhoogde cephalothorax regelmatig grotere spinnen zonder verhoogd prosoma blijken te eten, dat alles statistisch gezien. Verder enkele faunistische bijdragen (Piet Tutelaers, Herman De Konick en van mijzelf samen met Japke van Dalen) met o.a. een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna en de revival van een andere soort. Eind 2009 zal de volgende aflevering verschijnen. Wie een bijdrage heeft kan die opsturen.

Op de website van EIS-Nederland wordt de Spinnencatalogus en de verspreiding van de soorten over de provincies zoveel mogelijk bijgehouden. De toegang tot de site is nu wat gemakkelijker gemaakt en je kunt er rechtstreeks naar toe, dus zonder noodzaak om door te klikken: www.naturalis.nl/spinnen. De meest recente versie is 2009.1 waarin de gegevens uit SPINED 26 al zijn verwerkt.

Peter van Helsdingen

Sprinkhanen (Orthoptera)

Er zijn weer diverse interessante zaken op sprinkhanengebied te melden. Zo heeft EIS-Nederland onlangs de website Orthoptera of Europe online gebracht. Zie verderop in de nieuwsbrief voor meer informatie.

Bart de Knecht en Floris Brekelmans bereiden een artikel over *Meconema meridionale* voor. Wie nog gegevens over deze soort in de kast heeft liggen wordt verzocht deze zo snel mogelijk aan EIS op te sturen.

Voor het eerst sinds lange tijd vindt er dit jaar weer een Saltabelweekend plaats. Zie achteraan deze nieuwsbrief voor de details.

Roy Kleukers

